

KADRO HAREKETİNE GENEL BİR BAKIŞ

Dr. TEMUÇİN FAİK ERTAN

Kadro Dergisi, 1932 yılının Ocak ayında yayın hayatına atılan ve üç yıl boyunca, 36 sayı Türk Devriminin ideolojisini sistemleştirme işini üstlenen bir yayın organıdır. Şevket Süreyya (Aydemir), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Vedat Nedim (Tör), İsmail Hüsrev (Tökin), Burhan Asaf (Belge) tarafından çıkarılan bu dergi, ortaya koyduğu ekonomik, politik ve toplumsal görüşlerle ve sunduğu özgün çözümlerle, bir basın-yayın faaliyeti olmaktan öteye geçerek, bir entellektüel hareketin ve fikrin sözcüsü olmuştur.

Kadro Akımı ve Kadrocular, 1930'lu yıllarda ve daha sonraki dönemlerde, akademik ve politik çevrelerin ilgisini çekmiş, tartışılmaya ve araştırılmaya değer bir konu olma özelliğini devamlı korumuştur. Öyle ki, farklı nitelikteki ve değişik alandaki birçok araştırmada Kadro Akımı ve Kadrocularla ilgili görüşlere yer verilmiştir. Basın-yayın tarihi¹, Türkiye'deki entellektüel hareketleri² Türk Solu ve komünist hareketleri³,

- 1 Kadro ve Kadroculara Basın-Yayın tarihi kapsamında yer veren eserlerin bazıları şunlardır: Remzi Balkanlı, **Mukayeseli Basın ve Propaganda, Suçlar, Davalar, Kanunlar, Kararlar**, Ankara, 1961; Server İskit, **Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları**, Ankara, 1943; Füzun Hüsrev Tökin, "Kadro Mecmuası", **Basın Ansiklopedisi**, İstanbul, 1963, s. 77-78
- 2 Kadro'yu Türkiye'deki entellektüel hareketler arasında değerlendiren araştırmalardan birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz: Halide Edip Adıvar, **Conflict of East and West in Turkey**, Delhi, 1935; David Barchard, "The Intellectual Background to Radical Protest in Turkey in the 1960 s", **Aspects of Modern Turkey**, London, 1976, s. 21-36; İsl Yalçın Küçük, "Cumhuriyet Döneminde Aydınlar ve Dergileri", **Cumhuriyet dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt I, s. 138-144; İlhan Tekeli-Selim İlkin, "Türkiye'de Bir Aydın Hareketi", **Toplum ve Bilim**, Sayı 24, Kış 1984, s. 35-68; Hilmi Ziya Ülken, **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, İstanbul, 1979.
- 3 Kadro ve Kadrocuları Komünist ve Marksist hareketler arasında değerlendiren araştırmaların bir kısmını ise şunlardır: İlhan Darendelioğlu, **Türkiye'de Komünist Hareketleri**, 5. Baskı, İstanbul, 1979; George Harris, **Türkiye'de Komünizmin Kaynakları**, (çev. Enis Yedek), İstanbul, 1975; Rasih Nuri İleri, **Türkiye Komünist Partisi Gerçeği ve Bilimsellik**, İstanbul, 1976, Aclan Sayılğan, **Solun 94 Yılı (1881-1965)**, Ankara, 1967; Dimitri Şişmanov, **Türkiye'de İşçi ve Sosyalist Hareketi (Kısa Tarih: 1908-1965)**, 2. Baskı, İstanbul, 1990; Fethi Tevetioğlu, **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Hareketler (1910-1960)**, Ankara, 1967; Mete Tunçay, **Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925)**, 3. Basım, Ankara, 1978.

Türk Devrimi ve Kemalizm'i⁴, Türk ekonomisini ve devletçilik anlayışının gelişimi⁵ ve Türk edebiyatını⁶ inceleyen bir çok eser ve araştırmada Kadroculara rastlamak mümkündür.

Kadrocular, iç politikada önerdikleri devletçilik ve dış politika ile ilgili olarak önerdikleri merkez-çevre kuramı ile özgür bir akımın temsilcileri olmuşlardır. Bununla birlikte Kadrocu düşünce ve Kadrocu olarak bilinen yazarlar değişik çevrelerden, farklı gerekçelerle olumsuz tepkiler almışlar ve sert eleştirilere uğramışlardır.

Kadroyu olumsuzlayan hemen tüm görüşlerin ve yapılan eleştirilerin hareket noktasını "Marksizm" oluşturmuş. Marksizme karşı olan ve genelde anti-komünist olarak bilinen çevreler Kadrocuları, olumsuz bağlamda "Marksist ve komünist" olarak nitelemişlerdir⁷. Buna karşılık Marksist düşünceye yakın çevreler ya da Marksistler Kadrocu düşünceyi, "anti-Marksist"⁸, hatta faşist olarak değerlendirmişlerdir⁹.

Marksizme olumsuz bakan çevreler, Kadro'yu Marksistlikle suçlarken, kendilerine göre bir takım gerekçelere dayanmışlardır. Bu gerekçelerin ilki, harekete damgasını vuran aydınların önceki yıllarda Türkiye Komünist Partisi ile ilgili görüşmeleri ve Şevket Süreyya ile İsmail Husrev'in

-
- 4 Cem Alpar, "Kadro Hareketi İçinde Türk Devrimi ve Kemalizm", **Uluslararası Atatürk Sempozyumu (17-22 Mayıs 1981), Bildiriler ve Tartışmalar**, 2. Baskı, Ankara, 1984, s. 703-736; Emin Türk Eliçin, **Kemalist Devrim İdeolojisi**, İstanbul, 1970; Emre Kongar, **Atatürk ve Devrim Kuramları**, Ankara, 1981; Taner Timur, **Türk Devrimi: Tarihi Anlamı ve Felsefi Temeli**, Ankara, 1968 gibi eserler Kadro'yu Kemalizm çerçevesinde inceleyenlerden bazılarıdır.
 - 5 Kadro'yu Devletçilik açısından ele alan eserlerden bir kısmı ise şunlardır: Ahmet Hamdi Başar, **Atatürk'le Üç Ay ve 1930'dan Sonra Türkiye**, 2. baskı, Ankara, 1982; Korkut Boratav, **Türkiye'de Devletçilik**, 2. Baskı, Ankara, 1982; 1. Tekeli-S. İlkın, **Uygulamaya Geçerken Türkiye'de Devletçiliğin Oluşumu**, Ankara, 1982.
 - 6 Kadroculara Türk edebiyatı ile ilgili biyografik araştırmalarda da yer verilmiştir. Bunların önemlileri şunlardır: Berna Moran, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış**, 2. Baskı, İstanbul, 1987; Behçet Necatigil, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, İstanbul, 1985; Atilla Özkırımı, **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, İstanbul; Hasan Ali Yücel, **Edebiyat Tarihimizden**, 2. Baskı, İstanbul, 1989.
 - 7 Tevetoğlu, a.g.e., s. 443-444; Darendelioğlu, a.g.e., s. 202; Mehmet Eröz, **Atatürk, Milliyetçilik, Doğu Anadolu**, İstanbul, 1987, s. 23.
 - 8 Şişmanov, a.g.e., s. 135; Hikmet Kıvılcımlı, **TKP'nin Eleştirel Tarihi Yol**, İstanbul, 1978, s. 176; Yalçın Küçük, **Planlı Kalkınma ve Türkiye**, İstanbul, 1985, s. 473.
 - 9 İsmail Beşikçi, **Cumhuriyet Halk Fırkasının Programı (1931) ve Kürt Sorunu**, İstanbul, 1991, Ss. 39-65.

yüksek öğrenimlerini Moskova'da yapmış olmalarıdır ¹⁰. Etkili olan diğer bir etken ise Kadrocuların çözümlenmelerinde "Tarihsel Materyalizmi" tek ve vazgeçilmez yöntem olarak kullanmalarıdır ¹¹.

Aslında Kadrocuları, "Yakup Kadri dışında dört eski Türkiye Komünist Partili" şeklinde görmek ve değerlendirmek tartışmaya açık bir yarıdır. Çünkü Kadrocular arasında sadece Şevket Süreyya ve Vedat Nedim TKP içinde yer almışlar ve etkin görevlere gelmişlerdir ¹².

TKP'deki faaliyetleri kuşku götürmeyecek kadar kesin olan bu iki şahıs 1925 ve 1927 yıllarındaki komünist tevkifat sırasında tutuklanmış ve yargılanmışlardır ¹³. Buna karşılık diğer kadrocuların komünist faaliyetleri ile ilgili somut kanıtlar ortaya koyulamamıştır. Yakup Kadri'nin Kadro öncesinde hiçbir dönem komünist hareketlere katılmadığı konusunda hemen tüm araştırmacılar hemfikirdirler. İsmail Husrev ile Burhan Asaf için ise aynı durum sözkonusu değildir. İsmail Husrev ve Burhan Asaf, geçmiş dönemlerde sol hareketlerle ilgilenmelerine rağmen hiçbir zaman Türkiye Komünist Partisi'nde etkin görevler almamışlar, hatta üye bile olmamışlardır. Marksizme tepki duyan çevreler İsmail Husrev'i Moskova'daki öğreniminden dolayı komünist olarak nitelerken ¹⁴, Burhan Asaf, komünist bir yayın organı olan "Aydınlık"ta çıkan bir çevirisi nedeniyle komünist damgasını yemiştir ¹⁵. Bu iki Kadrocu daha sonraki yıllarda

10 Tevetoğlu, a.g.e., Ss. 443-444; Abdülhak Şinasi Hisar, "Yangın Var", *Dünya*, 4 Nisan 1967.

11 Orhan Türkoğlu, *Kemalist Modelde Fert ve Devlet İlişkileri*, 2. Baskı, İstanbul, 1982, Ss. 42-43.

12 Vedat Nedim, Komünist Parti'nin Genel Sekreterliğine, Şevket Süreyya ise neşriyat sorumluluğuna getirilmişlerdir. Sayılın, a.g.e., Ss. 185-186; İbrahim Topçuoğlu, *Neden 2 Sosyalist Parti 1946. TKP'nin Kuruluşu ve Mücadelesi Tarihi (1914-1960)*. İstanbul, 1976, s. 103.

13 Şevket Süreyya, 1925 yılında komünist faaliyetlerinden dolayı, İstiklal Mahkemesinde yargılanmış ve 10 yıl küreğe mahkum edilmiştir. Ergün Aybars, *İstiklal Mahkemeleri (1923-1927)*, Ankara, 1982, s. 279; 1927 yılındaki Komünist Tevkifat sırasında ise her iki şahıs da yargılanmışlardır. Yargılama sonunda Şevket Süreyya beraat etmiş, Vedat Nedim ise 4 ay gibi çok az bir cezaya çarptırılmıştır. Sayılın, a.g.e., s. 191.

14 İsmail Husrev, 1922-1924 yılları arasında Moskova'daki Doğu Emekçileri Üniversitesi'nde öğrenim görmüştür. İsmail Husrev, Moskova'da Nazım Hikmet, Vala Nurettin ve Şevket Süreyya ile tanışmıştır. Bu birliktelik İsmail Husrev'in komünist olarak teklifi edilmesinde büyük rol oynamıştır.

15 Burhan Asaf, Maksim Gorki'nin "Bir İnsan" isimli makalesini Türkçe'ye çevirmiş ve "Aydınlık Fevkalade Gençlik Nüshası"na yayınlamıştır. Maksim Gorki, "Bir İnsan", (Çev. Burhan Asaf), *Aydınlık, Fevkalade Gençlik Nüshası*, (Hazırlayan, Atilla Türk), Ankara, 1976, Ss. 153-156.

yaptıkları açıklamada komünist hareket içinde yer almadıklarını ifade etmişlerdir ¹⁶.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi Şevket Süreyya ve Vedat Neditim'in eski komünistler olarak görülmeleri ne denli doğru bir yargı iken, İsmail Husrev ile Burhan Asaf'ın komünistlikleri o derece kuşkuludur.

Kadrocuların marksist ve komünist olarak değerlendirilmelerindeki asıl önemli etken, bu yazarların tarihsel materyalizmi tek yöntem olarak kullanmalarındır. Geçmiş faaliyetleri nedeniyle zaten kuşku ile karşılanan Kadrocular, tarihsel materyalizmi yöntem olarak seçmeleri yüzünden, eski düşüncelerinden sıyrılmadıkları şeklinde değerlendirilmişlerdir ¹⁷. Özgün bir devrim ideolojisi geliştirmeyi amaçlayan Kadro Akımı, bu yöntem nedeniyle Marksizmin bir uzantısı olarak görülmüş ve devamlı olumsuzlanmıştır. Oysa Kadrocular, tarihsel materyalizmin Marks'tan önce de var olduğunu ileri sürerek, bu yöntemin Marks tarafından kullanılmış olmasının kendilerinin benimsemesine engel teşkil etmeyeceğini savunmuşlardır. Kadroculara göre Marks, tarihsel materyalizmi "ihtilalci sosyalizmi" açıklamak için kullanırken kendileri bu yöntemi "milli kurtuluş hareketlerini" açıklamak için kullanmışlardır ¹⁸.

Gerçekten de Kadrocular, tarihsel materyalizm ile Marks'ın ulaştığı sonuçlardan daha farklı sonuçlara ulaşarak, Marksizm'in tam zıddı bir takım çözümler önermişlerdir. Sınıf çatışmasına, sınıf mücadelesine ve proleterya diktatörlüğüne karşı çıkmışlar ve ülkede Marksist bir devrim için uygun ortam yaratılmaması için çaba sarfetmişlerdir. Bunun için Marksist düşüncenin aksine, özel mülkiyet kavramına ve özel teşebbüsün faaliyetlerine tümüyle karşı çıkmamışlar, sınıfsal değil, ulusal bir ideoloji yaratmaya çalışmışlardır. Tüm bu girişimleri ile de dönemin resmi ideolojisi ile bütünleşme yolunda önemli bir adım atmışlardır.

16 İsmail Husrev Tökin, kendisi ile 1991 yılında yapılan görüşmede, hiçbir dönem komünist hareket içinde bulunmadığını ifade etmiştir. Temuçin Faik Ertan, **Kadrocular ve Kadro Hareketi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), H. Ü., Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1992, Ek 3, s. 1; Burhan Asaf ise 1947 yılında yazdığı bir yazıda komünist hareketlere katılmadığını ifade etmiştir. Burhan Asaf Belge, "Bir Açık Mektup", **Demokrat İzmir**, 22 Mayıs 1947.

17 Türkdoğan, a.g.e., Ss. 42-43.

18 Şevket Süreyya Aydemir, **İnkılap ve Kadro**, 3. Baskı, İstanbul, 1986, s. 39.

Sınıf kavramına karşı çıkmaları, bu yönde toplumdaki olası çatışmaları ortadan kaldırmak istemeleri nedeniyle de, Marksist düşünceye yakın çevrelerin eleştirilerine uğramışlardır. Bu çevreler Kadro'yu işçi sınıfı aleyhinde ve burjuvazinin lehinde, iktidar yanlısı bir hareket olarak değerlendirmişlerdir¹⁹. Aslında Marksistlerin Kadroculardan bazılarında olan tepkilerini ve olumsuz yargılarını Kadro Dergisinin yayımlanması öncesindeki dönemlere dayandırmak hiç de yanlış olmaz. Şevket Süreyya ve Vedat Nedim'in 1927 yılındaki Komünist Tevkifatı sırasındaki tutumları, özellikle Vedat Nedim'in tevkifatın gelişmesine neden olan açıklamaları²⁰, hiçbir zaman bağışlanmamış ve Kadro'nun önde gelen bu isimlerine dönek, muhbir ve ajan gibi yakıştırmalarda bulunulmuştur²¹.

Görüldüğü gibi Kadroculara gelen tepkilerin büyük çoğunluğu, ortaya koydukları görüşlerle ilgili olduğu kadar, geçmişteki faaliyetlerine de dayanmaktadır. TKP içinde çalışmaları nedeniyle komünist damgası yemişler TKP'den ayrıldıkları için de dönek olarak damgalanmışlardır. Birbirlerine son derece zıt iki anlayış tarafından farklı gerekçelerle de olsa sert eleştiriler almaları ilginçtir.

Oysa Kadro, ne faşist, ne de komünist bir harekettir. Kadrocular, tarihsel materyalizmi kullanmalarına rağmen komünist olmayan; tek partili ve otoriter bir düzen önermelerine rağmen faşist olmayan bir hareket meydana getirmişlerdir. Ancak Türk Devrimi için ideoloji oluşturma gayretlerinde ve diğer çözümlenmelerinde, Marksizmden esinlendikleri ve faşizmden etkilendikleri ise bir gerçektir.

Kadro Hareketinin "ne olmadığı" konusu kadar, "ne olduğu ve gerçek niteliği" konusu da önemlidir. En kısa ve öz ifadeyle Kadrocu düşünce, kapitalizmin adaletsizliği ve Marksizmin bu adaletsizliği ortadan kaldırmadaki yetersizliği üzerine kurulmuş ve geliştirilmiştir.

19 Kıvılcımlı, a.g.e., s. 176; Melih Cevdet Anday, "Açıklığa Doğru", Cumhuriyet, 7 Temmuz, 1962; Küçük, Planlı Kalkınma..., s. 473.

20 1927 yılındaki Komünist tevkifat büyük ölçüde Vedat Nedim'in belgeleri resmi makamlara teslim etmesi ile gelişmiştir. Sol çevreler gerek bu tavır nedeniyle, gerekse yargılanma sırasında açıklamaları nedeniyle Vedat Nedim'i hiçbir zaman bağışlamamışlardır.

21 Küçük, Türkiye Üzerine Tezler, II. Cilt, İstanbul, 1987, s. 68; Kıvılcımlı, a.g.e., s. 176.

Kadro'ya göre dünya üzerindeki tüm ulusal ve uluslararası eşitsizliklerin, iç ve dış çelişkilerin temel nedeni kapitalist düzendir²². Kapitalizmi, 1930'ların başlarındaki buhranlı döneminde, 19. Yüzyıldaki ilkel ve vahşi niteliği ile ele alan Kadrocular, bu sistem ile ilgili her türlü siyasal, sosyal ve ekonomik kavrama karşı çıkmışlar ve şiddetle reddetmişlerdir. Marksizmi ise proleterya diktatörlüğünü hedeflemesi ve ulusal kurtuluş savaşlarına yeterince önem vermemesi nedeniyle eleştiren Kadrocu yazarlar, bu ideolojiyi kapitalizmin yaratmış olduğu adaletsizlikleri ortadan kaldırma konusunda yetersiz görmüşlerdir.

Kadrocuların Kapitalizme ve Marksizme karşı olan bu olumsuz tutumları, o dönemde Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmelerle yakından ilgilidir. Daha açık bir ifade ile 19. Yüzyılın sonları ile 20. Yüzyılın başlarındaki siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmelerin doğal bir sonucudur.

Kadrocu olarak bilinen yazarların tümü, kapitalist Batı Dünyasının yarı sömürge hale getirdiği ve uzun yıllar siyasal ve ekonomik baskı altında tuttuğu bir imparatorluğun son döneminde dünyaya gelmişlerdir²³. Hemen sonraki yıllarda ise ülkeleri Batılılar tarafından işgal edilen ve bu işgale kendi çaplarında tepki gösteren insanlar arasında yer almışlardır. Gerek Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde, gerekse Kurtuluş Savaşı sırasında Batı ile olan ilişkiler, daha doğrusu Batı'nın Türk ulusu üzerindeki olumsuz baskısı, Kadrocuların Batı'ya mal olmuş her türlü kavrama ve değere tepki göstermelerinde etkili olmuştur. Ayrıca 1929 yılında Kapitalizmin büyük bir bunalıma girmiş olması ve bu bunalım nedeniyle yıkılan bir sistem görüntüsü vermesi, Kadrocuların Kapitalist sistemi olumsuzlamalarında rol oynayan bir başka etkidir. Bu dönemde tüm dünyada gündeme gelen devlet müdahaleciliği düşüncesinden Kadrocular da geniş çapta etkilenmişlerdir.

Marksizm konusuna gelince; daha önce de bahsedildiği gibi Kadro'ya göre Marksizm, Kapitalizmin yaratmış olduğu adaletsizliklere ve eşitsizliklere bir tepki olarak doğmasına rağmen, bu sistemin sonucu olan çelişkileri çözme konusunda yetersizdir. Ancak Kadrocuların Marksizm ile ilgili olarak asıl benimsemedikleri olgu, bu ideolojinin ulusal kurtuluş

22 Aydemir, *İnkılap ve Kadro*, Ss. 174-175.

23 Yakup Kadri 1889, Şevket Süreyya 1897, Vedat Nedim 1897, Burhan Asaf 1899 ve İsmail Husrev 1902 yılında doğmuştur.

savaşlarına yeterince önem vermemesi ve sınıf mücadelesinin bir peyki, rezervi şeklinde görmesidir²⁴. Dünyanın ilk ulusal kurtuluş savaşını kazanan bir ulusun aydınları olan Kadrocuların, bu mücadeleye çok önem vermeleri ve çelişkileri yok etmede temel etken olarak ele almaları son derece doğaldır. Sınıfsal olmayan, ulusal bir devrim ideolojisi yaratmayı hedefleyen Kadrocu yazarlar, bu hedefleri ile ilgili olarak resmi ideoloji ve iktidar ile çelişmemeye büyük özen göstermişlerdir.

Kadrocuların bu ideolojiyi oluştururken temel amaçları, birçok kişinin bir ütopya olarak gördüğü sınıfsız, ayrıcalıksız ve kaynaşmış bir toplum yaratmak olmuştur²⁵. Atatürk'ün Halkçılık ilkesinin hayata geçmesinde önemli bir görev üstlenen Kadroculara göre, Türkiye'nin kapitalist anlamda gelişmemesi ve dolayısıyla da sınıfların ortaya çıkmaması büyük bir avantajdır. Bu avantaj iyi değerlendirilmeli ve sınıfların ortaya çıkmaması için tedbirler alınmalı idi. Kadrocuların sınıfların ortaya çıkmaması için önerdikleri tek çözüm ise "devletçilik"tir.

Kadro'nun önerdiği devletçilik, klasik devlet müdahaleciliğinden daha ileri bir sistemdi. Sadece ekonomik alan ile sınırlı olmayan siyasal, toplumsal ve kültürel yaşama damgasını vuracak ve belirleyecek özgün bir "nizam"dı²⁶.

Sınıf çatışmasını önleyerek, iç barıştan yana görünen Kadrocular, bununla birlikte gerektiğinde "İnkılap" adına sertleşmeyi ihmal etmemişlerdir. Hemen bütün devrimci ideolojiler gibi kendi idealleri uğruna otoriter uygulamaları sık sık gündeme getirmişlerdir²⁷. Baskı unsurunu hiçbir zaman gözardı etmeyen Kadrocular, bu şekilde devrimi sürekli kılmak istemişlerdir. Bu yönleriyle de mevcut iktidarın içinde ve dışında gelişen "devrim bitmiştir, tamamlanmıştır" şeklindeki anlayışlara karşı çıkmışlardır. Bu nedenle de görüşleri zaman zaman "Kemalizmin sol ve radikal yorumu" olarak nitelendirilmiştir.

24 Burhan Asaf (Belge), "Milli Kurtuluş Hareketleri ve Bunların İnkılap Nazariyeleri", **Kadro**, Sayı: 9, Eylül, 1932, s. 40; Aydemir, **İnkılap ve Kadro**, s. 109.

25 Aydemir, "Fikir Hareketleri Arasında Türk Nasyonalizmi III. Türk Nasyonalizmi", **Kadro**, Sayı: 20, Eylül, 1933, s. 32.

26 "Kadro", **Kadro**, Sayı: 35-36, İlkanun 1934-Sonkanun 1935, s. 6.

27 Aydemir, **İnkılap ve Kadro**, s. 146; Belge, "Hürriyet Mefhumu Hakkında", **Kadro**, Sayı: 21, Eylül, 1933, s. 32.

Sonuç olarak Kadro için 1930'lardaki ideolojik boşluktan doğan ve Türk devrimini evrensel temellere oturtmaya çalışan bir grup aydının geliştirdiği, Kapitalist ve Marksist olmayan bir hareket olduğu söylenebilir.

A.İ.T.İ.A.'NİN HAZIRLADIĞI KADRO DERGİSİ TIPKI BASIMLARI İLE İLGİLİ BAZI DÜZELTMELER

Günümüzde Kadro ile ilgili araştırmaların temel başvuru kaynağı "Kadro" dergileridir. Uzun yıllar Milli Kütüphane'de "yasak" ve "okuyucuya verilmesi sakıncalı" yayınlar arasında yer alan 1932-1934 baskı Kadro dergilerinin tıpkı basımları 1978 yılında Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (Günümüzde, Gazi Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi olarak bilinen yüksek öğretim kurumu) tarafından hazırlanmış ve yayınlanmıştır²⁸.

Kadro tıpkı basımlarının yayınlanması ve konu ile ilgilenen araştırmacılara sunulması son derece yararlı bir hizmet olmuştur. Üç ciltte toplanan Kadro tıpkı basımlarının birinci cildinde, Kadro Dergisi ve Kadro Akımı ile ilgili bir takım makalelere yer verilmiş ve bu akım çeşitli yönleri ile incelenmiştir²⁹. Yine aynı cildin sonunda okuyucuya yararlı olması amacıyla bir sözlük hazırlanmıştır.

Tıpkı basımların ikinci cildi 1979 yılında yayınlanmış ve Kadro'nun 13-24 sayılarını kapsamıştır. Bu cildin sonunda yaşayan Kadrocuların mektupları, Kadro ile ilgili olarak basında çıkan bazı yazılar, makale ve yazar dizini yer almıştır³⁰.

28 Kadro Dergisi tıpkıbasımları Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı'nın Akademi Başkanlığı döneminde Doç. Dr. Cem Alpar (Günümüzde profesördür) tarafından yayına hazırlanmıştır.

29 Bu cildin başlangıcında yer alan açıklayıcı makaleler şunlardır: Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı, "Önsöz", **Kadro, 1932, I. Cilt, Tıpkıbasım**, Ankara, 1978 s. 7; Cem Alpar, "Kadro Neden Yeniden çıkıyor", Ss. 9-10; Ömür Sezgin, "Kadro Hareketi", Ss. 11-20; Korkmaz Alemdar, "Basında Kadro Dergisi ve Kadro Hareketi ile İlgili Bazı Görüşler", Ss. 21-42; Nevzat Gözaydın, "Kadro ve Türk Dili", Ss. 43-46.

30 Bu ciltte o anda yaşayan Kadrocular, İsmail Husrev ile Vedat Nedim'in Cem Alpar'a gönderdikleri birer mektup yer almıştır. Ayrıca şu makalelere de yer verilmiştir: Enis Batur, "Kadro'nun Tıpkıbasımı Dolayısıyla", Ss. 5-9; Ali Gevgili, "Kadro ve Türkiye'nin Düşümü", Ss. 11-14; Fıruzan Husrev Tökin, "Kadro Hareketi", Ss. 15-16.

Tıpkı basımın üçüncü cildinde konu, yazar ve makale isimlerinden oluşan bir dizin verilmiştir. Konu dizini; edebiyat, kitap eleştirisi, eğitim, ekonomi, düşün hareketleri, entelijansya, kadro, kentleşme, polemik, politika, sanat, sosyal çalışma, sosyoloji, tarım, tarih ve teknoloji gibi bölümlerden oluşmuştur.

Araştırmacılar açısından büyük yararlar sağladığından kuşku bulunmayan bu dizinde yer yer yanlışlıklar mevcuttur. Bu yanlışlıkları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Kadro Dergisinin çeşitli sayılarında yer alan "İ.H." imzalı tüm yazılar³¹, dizinde İbrahim Hilmi Çığırca'n'a (Çığırca olmalı) ait gösterilmiştir. Oysa bu makalelerin tümü İbrahim Hilmi tarafından değil, İsmail Husrev Tökin tarafından kaleme alınmıştır. İ.H. şeklindeki kısaltmanın Kadro dışında bir yazara bağlanması son derece hatalıdır. Makalelerin içerik ve üslup açısından da İsmail Husrev'e ait olduğu kesindir.

Yine "V.N." imzalı yazıların sahibi konusunda da bir yanlış söz konusudur. Bu makalelerin yazarı olarak Vala Nurettin gösterilmişse de, bu doğru değildir. Tüm "V.N." imzalı yazıların sahibi Vedat Nedim Tör'dür³². Vala Nurettin, bazı Kadrocularla yakın ilişkide olmasına karşılık, Kadro dergisine hiç yazı vermemiştir.

Kadro'nun çeşitli sayılarında yer alan, Ş.S. imzalı yazılar Şevket Süreyya'ya, Y.K. imzalı yazılar Yakup Kadri'ye, V.N. imzalı yazılar Vedat Nedim'e, İ.H. imzalı yazılar İsmail Husrev'e ve B.A. imzalı yazılar Burhan Asafa aittir.

Dizinde göze çarpan bir başka hata ise "Ahmet Hamdi Bey" ile ilgili olarak yapılmıştır. Soyadı Yasası öncesinde Ahmet Hamdi Başar, Ah-

31 İ.H., "Dünya Buhranı Ne Halde", Kadro, Sayı: 1, Ss. 17-18; İ.H., "Amerikan Sanayii-nde Buhranın Tesirleri", Kadro, Sayı: 1, Ss. 18-20; İ.H., "Gümüş Para Meselesi", Kadro, Sayı: 2, Ss. 45-46; İ.H., "Dünya Buhranı Hakkında Bazı Rakamlar", Kadro, Sayı: 2, s. 48; İ.H., "Dünya Konjonktürüne Umumi Bir Bakış", Kadro, Sayı: 4, Ss. 45-46; İ.H., "Bir Eser", Kadro, Sayı: 10, Ss. 46-48; İ.H., "Dördüncü Buhran Senesine Girenken Yahut Üç Senede Otuz Sene Geri", Kadro, Sayı: 14, Ss. 51-52; İ.H., "Dünya Piyasasına Bir Bakış", Kadro, Sayı: 32, Ss. 43-44.

32 V.N., "Kitap Günü", Kadro, Sayı: 1, s. 42; V.N. "Ümmilikle Mücadele İçin Köy Kampları", Kadro, Sayı: , Ss. 43-44; V.N. "Kadro'yu Teyit Eden Bir Eser: Die Zukunft des Kapitalismus", Kadro, Sayı: 5, Ss. 37-38; V.N., "Bir Rüya", Kadro, Sayı: 13, s. 13; V.N., "Mimar Yetiştirmek Mimara İş Vermekle Olur", Kadro, Sayı: 19, s. 59; V.N., "Şehirlerimizin Güzelliğini Zevksiz Ev Sahiplerinin Tecavüzünden Kurtarmalıyız", Kadro, Sayı: 20, Ss. 47-48.

met Hamdi adıyla çeşitli yazılar kaleme almıştır³³. Dizinde bu yazıların Ahmet Hamdi Tanpınar'a ait olduğu vurgulanmıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu yazıların asıl sahibi Ahmet Hamdi Başar'dır.

Bu arada konu dizinin teknoloji bölümünde de eksiklik söz konusudur. Bu bölümde sadece iki makaleye yer verilmiştir³⁴. Oysa Mehmet Şevki Yazman'ın görüşlerini ortaya koyduğu tüm yazılar doğrudan teknoloji ile ilgilidir. Bu makalelerin teknoloji bölümünde yer alması gerekmektedir.

Tıpkı basımların dizininde yer alan ve gözden kaçan bu hataların ortaya konulmasından amaç, Kadro tıpkı basımlarının yararını göz ardı etmek ve bu dizini hazırlayanları eleştirmek değildir. Temel amaç Kadro'nun daha iyi anlaşılması ve doğru araştırılması konusunda katkıda bulunmaktır.

33 Ahmet Hamdi, "Tasarruf ve Yerli Mali Haftası", Kadro, Kadro, Sayı: 1, s. 48; Ahmet Hamdi, "Kapitalizm (Emperyalizm) ile Millet İktisat Rejimi ve Ferdietçilik ile Devletçiliğin Manaları", Kadro, Sayı: 18, Ss. 43-49; Ahmet Hamdi, "Bühranlar ve İnkılaplar Telakkisi. Türk İnkılabının Kaynak Noktaları ve Seyri Etrafında Bir Tahlil", Kadro, Sayı: 21, Ss. 47-50; Ahmet Hamdi, "Türk Devletçiliği ve Himayeci Ferdietçilik", Kadro, Sayı: 22, Ss. 42-46.

34 Burhan Asaf, "Sanat ve Teknik", Kadro, Sayı: 15, Ss. 36-39; Mehmet Şevki, "Teknikte İstiklal", Kadro, Sayı: 22, Ss. 33-36. Bu makalelerden Burhan Asaf'a ait olan teknolojiden çok sanat ile ilgilidir.